

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Directeur du journal *Armenia*
MARSEILLE (France)

10-11 59

(2. S. 1915 3rd 15)

*Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la
Rédaction : Place Alexandre-Labadié, 17*

Եթէ մախի չըջակայնեը գըռ-
նուղ շատ մը հայաբնակ գիւղեր
որոնք համիտի օրեր տեղի ունե-
ցած բազմաթիւ ջարդերէն կերպով
մը ազատուած էին, հիմայ շատ գէշ
օրերու մնացին, սոսկալի ջարդեր
եղան. այրերը ժողովուեցան Թիւր-
քերու կողմէ և կիներն ալ ուրիշ կողմ
փոխադրուեցան. իրենց ունեցած
չունեցածը մնաց վանի և չըջակա-
յներէն փախտաւան Թիւրքերու և
Քիւրաքերու ձեռք որոնք այժմ տէր
դառնած են առ գիւտերու: Ինչ

Երբ պիտի Էրգրուին ալ առնուի այս թիւը քերտ Էրգրուին որ ազատուին ք վերջապէս այս անտանելի բարբա- րոսութիւններէն:

Թիւրքերը չկրնալով զոգել Չէյթունի հայ ազատամեծները, ուրոնց կրակէն թիւրքական երկու զօրաւորները ջախջախուեցան, Էա- լէպի գերման հիւպատոսը և զօրա- վար Ճէմալ փաշան կը դիմեն կա- թոլիկ և բողոքական հայերի հովիւ- ներին, խոստանալով որ եթէ Չէյ- թուն յանձնուի, բոլոր հայերը զերծ կը մնան կոտորածէ և Չէյ- թունցիները այս միջնորդութեան շնորհով կը յանձնեն քաղաքը: Բայց հաղիւ Թիւրքերը կը մտնեն Չէյ- թուն, ջաղը կսկսի: Թէև ժողովուր- քը զէնքի կը դիմէ բայց շատ ուշ: Կռուողներէն մնացորդները կամրա- նան լեռներին մէջ, իսկ հայ ժողո- վուրքը, կին թէ այր կը քշուին քա- ղաքէն գէպի Միջագետք կամ այ- լուր բարբարոս վարկեր: Հալէպ քը- ւածներէն 30 հազին կը կսկսեն Գա- ղաքը լեցուած է հիւս թիւրք մու- հաճիւններով և հերոս Չէյթունի ա- նունը փոխուած է Սիւլէյմանիէ:

Խուզարկութիւնները ստակալի են. կը խուզարկեն առաջնորդարաննե- րը, եկեղեցիները, գերեզմանա- տանները: Կիլիկիայի կաթողիկոսա- լանն ալ կոխած են. երբ Թիւր- քերը կը մտնեն կաթողիկոսի նշն- ջարանին, կաթողիկոսը կը յայտ նէ թէ ինք կը հրամարի և բանա- լիները կը յանձնէ ոստիկանութեան: ասոր վրայ նշնարանը չիտ զարկուի: Մարաշի, Այնթապի և Հաճնի բո- լոր հայկական շրջանները պար- պուած են: Երգնկապիները կը քշուին Խարբերդ: Էրգրուին ալ սկսած են պարպիլ հայերէ: Կըսուի թէ Կ.պո- լիսն ալ կուզեն պարպիլ հայերէ:

ՎԱՆԻ ԳՐԱԽՄԱՆ ԱՌԹՈՎ ՇՆՈՐՀԱՌՈՐԱԿԱՆ ՀՆՈՒԳԻՐՆԵՐ

I.

Նորին Վեհափառութիւնը ուղարկել է Կովկասի փոխարքային հետեւեալ հեռագիրը մայիսի 10ին՝ Մայր Տաճարում վանի գրաւման առթիւ կայսերական մաղթանք կատարելուց յետոյ:

Նորին Պայծառափայլութեան Կովկասի զօրանտէրի գլխաւոր հրամանատար գե- ներալ ադրաւանս կոմս Իլլարիօն Իվա- նովիչ Վորոնցով-Գաչիովին:

Այսօր վանի գրաւման առթիւ Մայր Տաճարում ներկայութեամբ ամբողջ միաբանութեան և աղօթա-ւորներին խումբն քաղմութեան, պա- տարադ մատուցանելուց յետոյ, կա- տարվեց հանդիսաւոր մաղթանք: Յայտնուած եմ Ձերդ Պայծառափայ- լութեան անկեղծ շնորհաւորանքներ ու աղօթում եմ Ամենաբարձրեալին շնորհել ուստաց փառապանծ զօրքին նոր յաղթութիւններ և Ձերդ Պայ- ծառափայլութեան առողջութիւն և երկար օրեր:

ԳԵՌԳ. Ե.

Կանթոլ իկոս Ամենայն Հայոց

II

Ի պատասխան այս հեռագրի Վեհափառ Հայրապետը ստացել է հետեւեալ հեռագի- րը:

Էջմիածին, 12 մայիսի

Յայտնուած եմ Ձերդ Սրբութեան սրտագին շնորհակալութիւն աղօթքի, բարի ցանկութեանց և սիրալիր շը- նորհաւորանքի համար մեր փառա- պանծ զօրքի նոր աղօղակութեան առի- թով:

ԳԵՌ. աղ. կոմս ՎՈՐՈՆՅՈՎ-ԳԱՇՎՈՎ

III

Նորին Վեհափառութեան հեռագիրը Կովկասեան 4րդ բանակի հրամանատարին:

Իզգիւր, 10 մայիսի

Չորրորդ բանակի հրամանատար ինֆան- տերիայի գեներալ Պետր Իվանովիչ Օգա- նովսկիին:

Ամբողջ հոգով շնորհաւորում եմ ձերդ բարձր գերազանցութեան վա- նի գրաւման համար: Այդ նշանա- կալեց գէպքի առիթով Էջմիածնի Մայր Աթոռի Տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք, ամբողջ միա- բանութեան և խումբն ժողովրդի ներկայութեամբ, ուստ փառապանծ զօրքի և հայկական կամաւորների աջակցութեան համար: Օրհնում եմ ձեզ և ուստ յաղթական զօրքին, ջանկանալով նոր փառաւոր յաղթա- նակ պատերազմի դաշտում:

ԳԵՌԳ. Ե.

Կանթոլ իկոս Ամենայն Հայոց

IV

Վեհափառ Հայրապետը ստացել է հե- տեւեալ պատասխանը:

Էջմիածին, Նորին Սրբութիւն Մայրա- գոյն Պատրիարք Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Չորրորդ բանակի շտաբ, 12 մայիսի

Ամբողջ հոգով շնորհակալ եմ Ձերդ Սրբութիւնից Էջմիածնի Մայր Աթոռ Տաճարում Ամենաբարձրեալին Ձեր վեր առաքած ջերմ աղօթքնե- րի համար, վանի՝ քրիստոնէութեան պատմական թշնամուց, և հայ ժողո- վըրդի՝ դարաւոր լծից ազատվելու նշանակալից օրը, շնորհիւ ինձ հա-ւատացած 4րդ բանակի յաղթական զինուորների և հայկական կամաւոր- ների:

ԳԵՌԳ. Ե.

(Ա. Բարսոյ)

ԲՆԹԱՅԻԿ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԱՆՈՒՄ

Արգելք մամուլի դէմ. — «Աշխա- տանք»-ի խմբագրութիւնը ստացած է վանի Շրջանային վարչութեան կողմէ զրկուած հետեւեալ նամակը՝ 1915 յունիսի 10 թւակիրով:

«Կառավարութեան և զինուորական իշխանութեան գործունէութեանց շուրջ ելող ստող լուրերը կրնաք ստանալ միմիայն վանի Շրջանային Դիւանատունէն:

Այդ առթիւ ուրիշ աղբիւրներէ ձեր հաւաքած լուրերը հրատարա- կութիւնը կարգիւրի:

Դիւանապետ՝ Ա. Գաբրիւլեան»

Երկրագործութեան համար. — Եր-

կառավարութիւնը տրամադրած է 5.000 ուրբի, որոնցմէ 10 10ը օսմ. կառավարութեան մասցած գործիք- ներու արժէքն են, 2000ը ներկայ կառավարութիւն պիտի հայթայթէ, իսկ 2000ը վարկով պիտի առնուի:

Ժամանում. — Երեկ Կովկասէն տեղս ժամանեցին պ. պ. Յովհ. Թու- մանեան, Կովկասահայ ծանօթ բա- նատեղծ, Յ. Խունուհի՝ Ներսիսեան դպրանոցի վերափոխուչ և անգամ Աղլային Բիւրօյի, և Երևանի Պրա- ղեան՝ տարթ. փիլիսոփայութեան:

Այսօր տեղս հասաւ նաև պ. Ռոս- տոմ:

Վիճակագրութիւններ. — Վանի Շրջ. վարչութիւն յանձնարարած է ա- ռաջնորդարանին՝ որ ամիսէ ամիս կազմէ բոլոր ծնունդներու, մահերու և ամուսնութիւններու մանրամասն վիճակագրութիւն:

Թղթատար գաւառներու համար. — Գաւառներու համար թղթատարա- կան գործառնութիւն մը հաստատած է կառավարութիւնը: Թղթատարը պիտի մեկնի գաւառները շաբաթ մէկ անգամ միայն, առայժմ չորեք- շաբթի առաւուրներ:

Թալանի տնէշանքներէն. — Աւջի գի- շեր (11 յունիս)՝ Քաղաքամէջի տու- ներէն մէկու մէջ իրաւասու անձի մը կողմէ կնքուած թալանի ապ- րանքներ իրենց վրայ բաժնելու հա- մար քաղաքամէջի օգնական ոստի- կանապետ Պրն. Սէթ Սարսիւեան 8-10 ընկերներով կաւրէ կնիքը և կը սկսի բաժանման գործառնութիւնը, երբ թաղեցիներ իմանալով իրենց բաժին կը պահանջեն: Ասոր վրայ կուի կը ծագի, օգնական ոստիկանապետ ատրճանակ կը բանայ, կը հասնին ուրիշ ոստիկաններ ալ՝ և ասով խըն- գիւրը երեան կելլէ: Կառավարու- թիւնը երեկ այդ յանցաւորները բռնելով Այդեհտան բերաւ և բան- տարկեց:

Ի նպաստ պատերազմէն վնասողներու. — Վանի հայ կանանց Բարեգոր- ծական Միութիւնը՝ Խաչ-փողոց Յակոբ Սմարեանից տուն բացած է «Մի բաժակ թէյ» անունով կաթ- նատուն թէյատուն, յօդուտ պատե- ռազմէն վնասողներու Բացման հան- գէտը տեղի պիտի ունենայ վաղը կի- րակի ժամը 10ին (բ. Կ.): Պիտի նազէ ֆանֆառ, Պիտի բլլան վի- ճակահանութիւն, բաղդալսաղ, ծա- ղիկներու վաճառում և այլն և այլն: Կայ նաև պիւֆէ: Մուտքը 40 կոպէկ (5 զըշ):

(Աշխատանք)

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ ԹԻԻՐՔԱՅԱՅԱՅԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադ, 22 յուլիս
Մուշի երկրամասին մէջ, գէպի Օնճալու, թիւրք հիճեւադօքերի շատ մը վաշտեր վորձեցին անցնիլ

Երբտառի ձախ ափին վրայ բայց յետ մղուեցան: Թիւրքերը մեր զօր- քերէն հալածուելով, կը թողուն կորմուշի գիւրքերը և աճապարան- քով յետ կը քաշուին:

Վանի երկրամասին մէջ, պահնորդ կողմից երկ խումբ մը Տիգրա գիւղէն գորս քչեց Քիւրտերը:

Պետրոգրադ, 23 յուլիս

Կոյի երկրամասին մէջ, վերջին կուրներին միջոցին գերի բռնեցին ք 10 սպայ և 400 զօրք:

Մուշի ուղղութեան մէջ, մեր զօր- քեր հալածելով Թիւրքերը հասան Աղլային գիւղը:

Պետրոգրադ, 26 յուլիս

Մուշի ուղղութեան մէջ բնդհա- րումները կը շարունակուին ընդար- ձակ տարածութեան մը վրայ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՌԱՌՆԵՐՈՒՆ
ՆՊՍՍՏՈՂ ԿՈՄԻՏԵԻ ԿՈՂՄԷՆ

Մարտի, 23 յուլիս 1915

Կովկասի հայ կամաւորներուն նպատակ կոմիտէն լուծուած քա- լով, Արմէնիայի այս թիւով իր հա- շիւնները կը ներկայացնէ:

Պատրաստ գրածը, 18 է, Քր. Օ5, չէքով մը Թիֆլիսի «Աղգային Բիւ- աջ»-ին կը զրկուի:

Կոմիտէն կը յայտարարէ որ առ- կէ վերջ կովկասի հայ կամաւորնե- րու անունով ալ բնականաբար ոչ մէկ գումար կրնայ ընդունել: Կա- ընել է ուղղակի Թիֆլիզի «Աղգ- Բիւաջ»-ին զրկել:

Կոմիտէն իր շնորհակալութիւննե- րը կը յայտնէ բոլոր նուիրատունե- րուն, որք հաճեցան իր կոչին պա- տասխանել:

Աստիճապետ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱՅԱՆ

Աստիճապետ
Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

Կ. Հ. Կ. նպաստող կոմիտէի
ընդհանուր հաշիւը

Մուտք՝

Հանդանակութեան Ի. րդ ցանկին գումարը Արմէ- նիա թիւ 45)	6651,30
Ստացուած իւրայեւ Յովա- կիմեանէ	10
Ստացուած Աբրահամ Դա- ուկեանէ (Փիլիկոս) . . .	10
Ստացուած Գ. Գ. Ա. Պո- լեան եղբարքէն (Գոնու- գանգին, Սէդիֆ, Սէն- դԱնո)	200
Ամսավճարներու Ա. ցան- կին գումարը	53
Ամսավճարներու Բ. ցան- կին գումարը	80
Ամսավճարներու Գ. ցան- կին գումարը (Տեանել Արմ. այս թիւին մէջ) . .	87

7091,30

=====

Երբ
Թիֆլիսի Ազգային Պիւ-
նոյին զրկուած 2.000
բըլի գումարը ծախքե-
րովը միասին 4555,50
Թիֆլիսի Ազգ. Պիւնոյի Բ.
անգամ զրկուած 1000 բըլ. 2142,75
Հեռագրի ծախք. 14,10
Փոստի ծախք. 24
Գրեմական պիտոյք. 39,10
Կոչերու համար ծախսուած 18
10 բըլ. զրամի կարուտ 5
Բ. ցանկին մէջ նշանակուած
«Միասնութեան» բարձրագոյն
լէ վերջ միւսումնական վճարել 100
88 թէմպրըններու ծախք. 8,80
Ղրկուելիք չէքը 184,05

7091,30

Գանձապահ
Գ. ՇԱՀԱՄԵԱՆ

23 յուլիս 1915

Մարտէլ

Կ. Հ. Կամաւորներու ի նպաստ
ամսականներու Գ. ցանկ

(Մայիս-Յունիս)

Սուքիաս Եսայիան (մյս. քն սեպ- տեմբեր 5 ամսին, 2 ֆր. քն . . .	10
Գ. Յովնանեան	5
Մեարտի Մեարտիեան	2
Արթուր Զինեան	2
Կարապետ Միստեան, խորհրդ- ցի (մյս. - յուլ. 2 ֆր.)	6
Ոննիկ Տէր Մանուկեան	3
Մ. Փորթուգալեան	5
Սարգիս Յակոբեան	2
Խորաշէյնովսկիեան (մյս. - յնս. 2 ֆր.)	4
Պետրոս Զամարեան (մյս. - յնս. 2 ֆր.)	5
Արշակ Թորոսեան (մայիս).	5
Մ. Կաթողիկոսեան	5
Գ. Քալիբեան	5
Գ. Շահամեան	5
Գրիգոր Փաթիթեան (մյս. յնս. 2 ֆր.)	4
Սնթուան Գալուստեան (յունիս) . . .	3
Գարեգին Երկանեան, Կարենցի (յնս.)	2
Հայկ Ճէրաշեան	2
Յարութիւն Սիմանիկեան (յնս.) . . .	2
Գարրիէլ Զարաթեան, Սեբաստացի (յնս. հոկտ. 5 ամսին, 2 ֆր.)	10
	87

23 յուլիս 1915

Մարտէլ

Գանձապահ
Գ. ՇԱՀԱՄԵԱՆ

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ «Արմէնիա» խմբ.
Ինչպէս ծանուցուած է սոյն
պաշտօնական յայտարարութեամբ,
«Կովկասի Հայ Կամաւորներուն» նը-
պաստող Մարտէլի Կովկասէն լուծ-
ւած է այժմ, իր համարատուութիւն
ներկայացնելով ընդհանրութեան և
զանձին մէջ մնացած 184,05 ֆր. ն
ալ զրկելով Թիֆլիս «Ազգային Բիւ-
րոյ»-ին Հետեւապէս չէ կարելի այսու-
հետեւ Արմէնիայի խմբագրութեան
գրամ զրկել նոյն Կովկասէն
յանձնուելու համար: Ի դիտու-
թիւն անոնց որոնք կուզեն գրամ
զրկել ուղղակի Թիֆլիս «Ազ-
գային Բիւրոյ»-ին, այստեղ կը դը-
նենք ահա Բիւրոյի հասցէն. Bureau
National arménien, rue Lermontovskaia
N° 12. Tiflis (Caucase-Russie): Իսկ պա-
տերազմէն ֆինանսականներին ոգնող

Հայկական Կենտրոնական Կովկասէն
և Կովկասի Հայոց Բարեգործական
ընկերութեան խորհրդին կարելի է
գիմել այս հասցէով. Place Abas-
Abadskia, N° 7:

Դիւրութեան համար կարելի է
գրամը զրկել նաեւ Թիֆլիսի Առաջ-
նորդ Գեր. Մեարտի կաթողիկոսին
որ այդ հաստատութիւններէ պատ-
ւաւոր նախագահն է և իր հասցէն
է Monseigneur Mesrop Ter Movsessian,
Archevêque arménien de Tiflis.
TIFLIS (Caucase-Russie):

ՎԵՃԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ «ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԻՒՐՈՅ»-ԻՆ

Մայիս 19ին (յունիս 1) Թիֆլիսի Ազգ.
Բիւրոյի փոխ-նախագահ Տ. Յովնէֆ Խու-
նուց անձամբ ներկայանալով Վեճ. Կա-
թողիկոսին՝ անոր մատուցած է զեկու-
ցադիր մը Բիւրոյի անցեալ գործունէու-
թեան մասին:

Վեճափառ Կաթողիկոսը ծանօթանալով
զեկուցադրին, հետեւեալը մակագրած է.

«Կարգաւոր Թիֆլիսի Ազգ. Բիւ-
րոյի այս համառօտ տեղեկագրի-
րը, յայտնում ենք մեր գոհունա-
կութիւնը և օրհնութիւնը Բիւրոյի
անդամներին, մաղթելով նրանց ա-
ռաւել եռանդուն և հեռատես գոր-
ծունէութիւն ազգային, մարդասիրա-
կան ասպարէզում»:

Այս մասին կաթողիկոսական դիւանա-
տունը յատուկ գրութեամբ յայտնեւ է
Ազգ. Բիւրոյին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ Բ. ՑԱՆԿ

Տարրք	Փր.
Ն. Սիրունեան	20
Ղազարոս Գրիգորեան (խոր- հրդացի)	10
Ս. Պալքըճեան	20
Marius Garibaldi	50
Մ. Յ. Կամոզ իկուսեան	10
Բ. Սիրունեան	10
Aristidis Papadopoulos	50
Ղ. Զաւրեան	20
Ա. Բուաշէն Ալիսեան	10
Պ. Սողոմոնեան	50
Պողոս Հաճընեան	10
Ս. Սողոմոնեան	50
Մկրտիչ Քէօսեան	20
Ե. Անանիկեան	5
Յակոբ Վէմեան (Ա. լիթ)	200
Բիւլու Վ. Խապեան	100
Գաւնիկ Աստուածատուր	40
Կիրակոս Եփեմիէլեան	50
	725

Ա. ցանկին գումարը (Տեմեւել
Արմէնիա Թիւ 47) 2095

Համագումար 2820
28 յունիս 1915

Մարտէլ

Գանձապահ

Ա. Բուաշէն ԿԻՒԼՊԵԿԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն

Տեղիս Հայ դպրութի ընդհանուր
Ժողովը գումարաւորեցաւ անցած հինգ-
շաբթի օր, դպրութի համար խմբ-
ագրութեան կանոնագրի մը վաւե-

րացման օրակարգով: Յաւալի իրո-
շութիւն մը երեսն ելաւ որ Մար-
տէլի Հայ դպրութի «Ընդհանուր
Ժողով» խոշոր անունին տակ պէտք
է եղեր հասկնալ 10 հոգի միայն
որովհետեւ ցարդ ընդունուած սովո-
րութեան համեմատ Ընդհ. Ժողովին
մէջ որոշիչ ձայն ունենալու համար
պէտք է տարեկան առ նուազ 20
ֆրանկի տուրք մը տալ մատուոյն
և այդ տուրքը վճարող 10 հոգի մի-
այն եղած է այս տարին:

Ընդհանուր Ժողովի դիւանին ներ-
կայացուց պատրաստուած կանոնա-
գիրը որ մի քանի մանր մուր փո-
փոխութիւններէ յետոյ ամբողջովին
ընդունուեցաւ Ժողովէն: Իրաւ է
թէ կանոնագրին մէջ ինչ ինչ յօդ-
ւածներ կան դրականական (draconien)
ոճով գրուած որոնք աւելիս Ժողովը-
դի պահանջներին դոհացում տալէ
աւելի քահանային տիրապետութեան
գիրքը ամրացնելու միայն կրնան
ծառայել, բայց վերջապէս բնաւ կա-
նոնագիր մը չունենալէն աւելի լաւ
է որոշ կանոններ ունենալ: մանա-
ւանդ որ առանք վերաքննութեան
ենթակայ լինելով, կրնան բարե-
փոխուիլ ժամանակի ընթացքին մէջ
փորձառութեամբ և աւելի նպաստա-
ւոր պայմաններ ներկայանալով: 33
տարին է որ Մարտէլի Հայ դպրու-
թը մատոււ մը բանալով անոր շուրջ
բարձրուել և կազմակերպութիւն
մ'առել է որ ճանչցուել է նաեւ
ֆրանսական կառավարութենէն. բայց
մինչև այժմ յատկապէս խմբագրուած
մասնաւոր ներքին կանոնագիրք մը
չունէր, այլ երբեմնակի նախորդ-
նիւթերէ սահմանուած կարգադրու-
թիւններ իրեն կանոն կընդունուէին
յաջորդ նիստերին համար և կամ
Ազգային Սահմանադրութեան օրէնք-
ներին կամ առ հասարակ ընդուն-
ւած սովորութիւններին դիմումներ
կը լինէին որոնք այնու ամենայնիւ
տեղի կուտային աւելորդ վիճարա-
նութիւններ և անորոշ եղբակցու-
թիւններ: Այս տեսակէտով ուրա-
խալի է որ Մարտէլի Հայ դպրու-
թը որոշ կանոնագիրք մ'ունեցած է
այժմ:

Ընդհանուր Ժողովի դիւանին ա-
տենապետը, Տիար Մ. Թէքեան,
որ սոյն կանոնագրի ծրագրին հայ-
րութիւնը (paternité) ունեցած է,
նիստը վերջանալու ատեն խոստա-
ցաւ իր ծախքով տպագրել տալ ըն-
դունուած կանոնագիրը, Մարտիլա-
բնակ բոլոր Հայերին մէկ մէկ օրի-
նակ բաշխուելու համար:

— Մեր խորին վշտակցութիւններ
կը յայտնենք Տ. Մ. Թէքեանին,
իր քեռորդի Գաւնիկ Գուլումեանի
և ազգական Աւետիս Զամպադեանի
կախողան բարձրանալով խեղդա-
մահ եղած լինելուն համար կեսա-
րիակ մէջ բար բարոս թիւրք կառա-
վարութեան ձեռքով: Երկնային մը-
րիթմարութիւն կը մաղթենք ի սըր-
տէ: Մահը միշտ ցաւաւոր է ան-
շուշտ. բայց այս պարագայի մէջ փառք

ու պարծանք նաեւ կը բերէ նահա-
տակաւորներին քանի որ անոնք Հայ
լինելուն համար զոհ դնացած են:

— Դպրոցական քննութիւններ
ժամանակը լինելով այժմ, Արմէնիայի
մէջ ուրախութեամբ կարձանագրուի-
ք այն Հայ աշակերտներին և աւելի-
տուհիներին անունները որոնք Մար-
տէլի զանազան վարժարաններին
մէջ յաջողած են իրենք քննութիւն-
ներ անցունել և վկայագիր կամ
մրցանակ ստանալ: Մենք մեր տե-
կութիւններ կը քաղենք ֆրանսե-
լէն օրաթերթերին մէջ հրատարակ-
ւածներէն. բայց եթէ մեր աչքէն
վրկածներ կան անոնց մէջ և կամ
անյայտ մնացածներ, ճշգրտութեամբ և
մանրամասնօրէն մեզ հաղորդել կը
խնդրենք:

ՍԱՀԱՄԱՆԱՆ ՎԱՆԵ (Մարտէլի),
աշակերտ Լիւիէի Ա. դասարանին,
պաքաւորէալի Ա. մասի քննութիւննե-
րը յաջողութեամբ անցուցած է:

ՍԱՏՈՒԱԾՍԱՌԻԵԱՆ, աշակերտ
Լիւիէի Գիլիստիայութեան դասարա-
նին, պաքաւորէալի Բ. մասի քննու-
թիւններն ալ անցունելով ստացած
է Bachelierի վկայագիրը:

ՓԱՄՊՈՒՎՃԵԱՆ Կարապետ (Էրզ-
րումցի), աշակերտ վաճառականա-
կան Բարձրագոյն վարժարանին,
չըջանաւարտի քննութիւններն ան-
ցունելով ստացած է իր վկայագիրը
(Certificat de fin d'études):

ՄՈՒՐՍՏԵԱՆ Վառնա, աշակերտ վա-
ճառականական Բարձրագոյն վա-
ճարանին, Ա. դասարանին յատկա-
ւած Բ. մրցանակը ինք ստանալու
արժանացած է:

ՓՈՐԹՈՒՎԱՅԵԱՆ Մարի (Մարտէլի-
ցի), աշակերտուհի Սէնդ-Վիլիք-Ուառ
փողոցի օրիորդական Բարձրագոյն
նախակրթարանին, Բարձրագոյն
նախակրթութեան չըջանաւարտի
քննութիւններն անցունելով վկայա-
գրի (Certificat d'études primaire supé-
rieures) արժանացած է:

«ՄԱՐՍԵՅԵԼ»-Ի ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԱՃԻՐՆԵՐԻՆ ԷՆՎԱՅԻՏ ՓՈՒՍԴՐՈՒՆԵՐԻՆ ԱՌԹՈՎ Տ. ՓՈՒՍԵՔԱՐԵԻ ԽՕՍԱԾ ՃԱՌԸ

Տիարներ,

Ռուժէ տը ԷՆՎԻ ԵՆՎԵՆԵՐԸ հանդիսա-
ւորապէս Ազգային Տօնին օրը փարիզ բե-
րու հրամանագրերը հանելով, այնպիսի
պատերազմի մը ժամանակ որ Եւրոպայի
բաղդը պիտի որոշէ, Հանրապետութեան
կառավարութիւնը չէ ուզած տօնել միայն
յիշատակը Ֆրանսացի սպայի մը, որով
եղբրական ժամի մը մէջ, արտայայտուե-
ցաւ հայրենիքի յաւիտենական հոգին, այլ
ուզած է նաեւ մօտեցնել մեր պատմու-
թեան երկու մեծ էջերը մեր հայրենակից-
ների առջև, ամենքին յիշեցնել անցեալի
զօրաւոր դասերը, և մինչդեռ Ֆրանսա
դարձեալ կը կուտի դիւցազնաբար ազա-
տութեան համար, փառաբանել այն ան-
նման երգը որի շնորհը ազգի որտի մէջ
զարթեցուցած են այնքան գերմարդկային
առաքինութիւններ:

Ռուժէ տը ԷՆՎԻ յանպատաստից լինած
այդ վսեմ երգը, 1792ին, վրէժանգրու-
թեան և ցատու մի աղաղակի էր աղին ժո-

զորդին որ կուգար յայտարարել մարդ-
կային իրաւունքները և հպարտօրէն կը
մերժէր ծնրադրել օտարին առջև։ Բրեւ-
սական բանակները կը յառաջանային դէ-
պի Ուէն, հիւսիսէն և արեւելքէն։ Աստրիա-
ցիները կսպառնային մեր սահմանադրուի-
ներին։ Ապրիլ 20ին Ազգային ժողովը
քուէարկած էր պատերազմը և հետեւելով
բանախօսներէ մէկի խօսքին, ան ուխտած
էր որ ներքին գոտութիւններէ կրակները
մարին թնգանթի կրակներին առջև։

Լուրը հասած էր 25էն ի վեր այն հա-
ւատարմ Աւգուստ մէջ որ 14 յուլիս
1790ին միացած բոլոր Նազանգների Դաշ-
նակցութեան, յաւիտենական հաւատար-
մութիւն ուխտած էր մի և անբաժանելի
Ֆրանսային։ Եւ տեսէք, Տիւրներ, ինչպէս
խսկոյն ամէնքն ալ կը համաձայնին Ռուսի-
այը ի իր յօրինած պատերազմական եր-
գը սքանչելիօրէն խորհրդանշական գործ
մը դարձնելու։ Ժիւրախ մէկ համեստ դա-
ւակն է այս, պարզ գործիքն մը դարձած
և Սթրազբուրգի պաշտպանութեանը յատ-
կացուած, որ իր երկրի ճակատագրական
մէկ վայրկեանին յեղակարծօրէն բոլոր
քաղաքացիներէ թարգմանը կը դառնայ։ Աւ-
գուստն մեծ քաղաքագետն է որ խոր-
հուրդ կուտայ երկրասարդ սպային քայ-
լերդ մը գրել «Ուէնի բանակին» համար.
և ընդհուպ երբ Ռուսի տը ի իր բոցա-
շունչ քերթուածի շնչաբեր կը սրանան
մինչև հարաւ, այն ատեն «Մարսէյցի կա-
մաւորները» որոնք պատրաստ են մեռնելու
հայրենիքին համար, կերպեն դանդաղ ու-
րախութեամբ Ֆրանսայի ճանապարհներին
վրայ, կը ծափահարուին խանդավառուած
Փարիզէն և անկողնուտ անուն մը կը
ձգեն այդ երգին։

Տիւրներ, մեր ազգային երգի ծննդա-
բանութեան մէջ կը գտնենք միանգամայն
ժողովրդական հանձարի շքեղ վկայութիւն
մը և սրտայայտ օրինակ մը Ֆրանսական
միութեան։ Ինչ փոյթ ալ ևս որ Ռուսի
տը ի ի համեստ կեանք մը անցուցած է
ստուերին մէջ և որ միայն յուլիսեան յե-
ղափոխութենէն վեր իսկ մը և թռչակ մը
ստացած է։ Ինչ փոյթ որ զրպարտութիւ-
նը ուզած է ժխտել անոր՝ իրեն պուլի-
զործոցի հայրութիւնը և որ գերման եր-
գի հոնահարները, ստախոսութեան դպրո-
ցին մէջ մեծցած, լրբութեամբ պնդած են
զինք մերկացնել իր փառքէն։ Իսկ ան-
մահ երգը, պաշտուած ամբողջ ժողովրդէ
մը, իր ուժեղ հնչականութեամբ կը ծած-
կէ այլևս նախանձի մրմունջները և թշ-
նամանքի պոռչկուքները։

Ամենուրեք ուր կը հնչէ Մարսէյցեդը,
կողմնորէ գաղափարը վեհապետ ազգի մը
որ անկողնութեան փափաքն ունի և որի
բոլոր զաւակները կը նախընտրեն արիա-
բար մահը քան ստրկութիւնը։ Միայն
մեզ, Ֆրանսացիներին համար չէ որ Մար-
սէյցեդը ունի այս մեծաբանչ նշանա-
կութիւնը։ Իր մեծահնչուն խաղերը կը
խօսին համաշխարհային լեզու մը և անոնք
այսօր հասկցուած են բովանդակ աշխար-
հէն։

Տիւրներ, այդպիսի երգ մը հարկաւոր
էր, այսպիսի պատերազմի մը մէջ, թարգ-
մանելու համար Ֆրանսայի վեհանձն մտա-
ծումը։ Անգամ մը ևս, տիրապետելու ոգին
եկած է սպառնալ ժողովուրդներին աղա-
ւութեան։ Երկար տարիներէ ի վեր մեր
ժրգման ժողովրդավարութիւնը կախոր-
ժէր խաղաղ աշխատանքներէ։ ան կը
լանար միայն բոլոր տէրութիւնների հետ
ունենալ բարի յարաբերութիւններ։ Իբրեւ
ոճրագործ մը, իբրեւ խնթ մը պիտի
նկատէր բոլոր այն մարդեր որոնք պիտի
համարձակէին անուշանել ռազմաշունչ
դիտաւորութիւններ։ Հակառակ կրկնուած
զրգութութիւններին, հակառակ թանձրի և
Ս. Գաւիլիի ցոյցերին, ան մնացած էր կա-
մաւորապէս լսելի և անկարելի։

Եւրոպային ամպերը կուտակուած էին

Պալատներէ վրայ, ան ամէն բան ըրած
էր հեռացնելու համար սպառնացող փո-
թորիկը, ան էր որ առաջինն ըլլալով
փնտռած էր միջոցներ եւրոպական ներ-
դաշնակութիւնը կազմակերպելու և հաս-
տատ պահելու համար։ Եւրոպական իր
անխոնջ ջանքերին, պատերազմը պայթած
էր Արևելքի մէջ, ջանաց չընկա-
կելու և մարեալու հրդեհը որ ծագած էր
Եւրոպայէն իսպառութիւնը վերա-
հաստատուած էր, իսկոյն միացած էր բա-
նակցութիւններ սկսելու, խափանելու հա-
մար իր և Գերմանիայի միջև եղած կռուի
և դժուարութիւններին յետին ծածուկ
պատճառները։

Եւ յաջորդ օրն էր, այն նախընթեր-
ները որ հաստատուած էր Ֆրանսական
համաձայնութիւն մը որ երկու երկր-
ներին միջև կը կանոնաւորէր արեւելեան
շահերը և այն օրին որ Եւրոպայն անդոր-
րած կսկսէր շունչ առնել, կայծակի յեղա-
կարծ որոտում մը սարսեց աշխարհի սիւ-
ները։ Պատմութիւնը պիտի ըսէ հետե-
ւանքը։ Ան պիտի ըսէ թէ ինչպէս Աւս-
տրիան, հակառակ իտալիայի կրկնակ ազ-
դարարութիւններին, կանխամտածած էր
յարձակում մը Սերպիայի վրայ։ Ան պիտի
ըսէ թէ ինչպէս այս փոքրիկ և քաջ ազ-
գը, հետեւելով Ռուսիայի և Ֆրանսայի
խորհուրդներին, ամենէն աւելի հաշտա-
ւոր պայմաններով պատասխանած էր նա
խատական վերջնագրի մը։ Ան պիտի ըսէ
թէ ինչպէս Աւստրիան փոխանակ չափա-
ւորութեան այս օրինակէն զինաթափուե-
լու, յարառուած է իր մարդասիրտ ծրա-
դրին մէջ։ Ան պիտի ըսէ թէ ինչպէս այս
անհղ ոճի սկզբէն ի վեր Հանրապետու-
թեան կառավարութիւնը չէ դադարած խա-
ղապահական մտքով շարժելէ ամենին
մօտ և յամառ կամքով մը։

Բայց գերմանական երկիրների զօրա-
պետական կայսերականութիւնը վճռած
էր բանի տեղ չղնել քաղաքակրթուած
ժողովուրդների դատողութիւնները։ Պա-
տերազմը յանկարծակի յայտարարուած էր
Ռուսիայի դէմ։ Եւ յայտարարուած էր
Ֆրանսային դէմ ալ կիզմաւոր պատրուակ-
ների ներքեւ և ապագայ սերունդը պիտի
իմանայ մեծ զարմանքով որ օր մը Գեր-
մանիայի զենայանք փարիզեան ժողովուր-
դէն նախատուելու առիթ մը ի գուր
փնտռելէ յետոյ, Ֆրանսայի արտաքին
գործերի նախարարին, առանց ծիծաղելու,
իբրեւ պատերազմի պատճառ (casus belli)
ներկայացուցած է Գերմանիայի վարչական
գրասենեակներին մէջ երեակայուած առաւ-
պել մը։ մեր օղանաւորներէ մէկին
արարքը որ իբր թէ Նիւրնբերգի վրայ
ուռմբեր ձգած է եղեր, թէ և բնաւ հոն
գնացած չէր ան և հետեւապէս ոչ ոք ալ
տեսած էր այդպիսի բան մը։

(Շարունակելի)

ՀԱՄԵՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ֆրանսացիները վճռի մէջ (Աւ-
գուստ) միշտ կը յառաջանան, հետըզ-
հետէ տիրելով բոլոր բարձունքնե-
րին։ Իրենց օգաշունքն ալ բաւական
գործ կը տեսնեն այժմ. կազմակերպ
ւած խմբերով կերթան ուռմբեր
կարձակեն, ոչ թէ Գերմանացիներին
պէս հանդարտ ժողովրդին վրայ, այլ
թշնամի ռազմավարականներին,
ռազմասայլերին և այլնի վրայ։ Խրա-
մաւէ խրամատ և դեռնափոր ական-
ներէ կռիւները կը շարունակ-
ւին երկու կողմէ, թէ և այդ կերպով
պատերազմը արագ ընթաց յառաջ-
դիմելով իր շտաբ, ինչպէս բաց դաշ-
տի վրայ։

Աստրիկներմանները կը յառաջա-
նան Բոլոնիայի մէջ և իրենց կէտ
նպատակին կը թափ լինել ուսական
Բոլոնիայի մայրաքաղաքին՝ վարչա-
ւարի գրաստանը։ Ընդարձակ սահմա-
նադրի մի քանի կէտերին վրայ
միայն ընդգրկուած իւր և հակայար-
ձակում կը գործեն Ռուսերը։ Իսկ
ուրիշ տեղեր կը շարունակեն նա-
հանջել կանոնաւորապէս, առանց
գերի տալու և մեծ կորուստ ունե-
նալու։ Բայց թէ ինչ եղք կուենայ
Աստրիկներմանների այդ կողմ ըրած
անազին արշաւանքը, այժմէն չէ կա-
րելի դուշակել։ Ռուսերի աւանդա-
կան ռազմագիտութիւնն է նաեւ ի-
րենց հզօր թշնամին յառաջ ու ետեւ
տարուբերելով մաշեցունել և սպա-
ռել անոր ոյժերը։

Խաղաղացիները հետզհետէ զգալի
յառաջդիմութիւններ կընեն Աւս-
տրիայի մէջ, կարեւոր դիրքեր գրա-
ւելով։ Աստրիկացիների կատաղի
դիմադրութիւնը և շնչապառ կաղի
գործածութիւնը անկարող կը քան
արդիւնելու իտալացիների յառաջ-
խաղացումը։

Անգլիացիները Պէլժիգի մէջ իդե-
րի ափին վրայ ամրապնդուած, կը
խորտակեն Գերմաններին աւելի յա-
ռաջանալու հուժկու ջանքերը։

ՏՍՐՏԱՆԷԼ

Յուլիս 26ին եկած տեղեկութիւն-
ներէ կիմացուի որ շատ մը սաստիկ
ընդհարումներ տեղի ունեցած են
Կալիպոլիի թերակղզիին մէջ ուր
Թիւրքերը զուր ջանքեր ըրած են
արգիլելու համար դաշնակիցներին
որ Քէրէվիզ Տէրէէն անդին ալ ի-
րենց գրաւած տեղը չկրնան ամրա-
պնդուիլ։ Թէ և դաշնակիցների այդ
աշխատանքը բաւական դժուարեղած
է, որովհետեւ բարձրէն թշնամիին
արձակած կրակին ենթարկուած էին,
բայց վերջապէս յաջողած են։ Դաշ-
նակիցների ընդհանուր կացութիւնը
լաւ է։ Թշնամին իր բոլոր յարձա-
կումների մէջ յետ մղուեցաւ ահա-
գին կորուստներով։

Դաշնակիցները երեք օրէ ի վեր
կը շարունակեն անընդհատ ուժակո-
ծել նեղուցների ներքին կողմը Թիւր-
քերի ունեցած դիրքերը և կը ջա-
նան քանդել թշնամիին մարտկոցնե-
րը աւիական ծովափին վրայ։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերմանական ընդծովեայ մը ըն-
կըղմեց նաեւ Օրտոնաւ չորհանաւը
որի մէջ դարձեալ Սլոնիկացիներ
կային։ Սլոնիկայի Միացեալ-Նա-
հանգների նախագահ Տ. Վիլսոն վեր-
ջերս կտրուկ սճով ծանուցագիր մը
ղրկեց Գերմանիային, յայտարարելով
որ եթէ Սլոնիկայի ճանբորդների
կեանքին փնտրող նոր գէպք մ'ալ
պատահի, գերման կառավարութեան
կողմէն Սլոնիկայի դէմ հակաբարե-
կամական վարձուք մը պիտի նը-
կատուի։

— Պուլկարիայի նախկին նախա-
րարապետ Տ. Կենաուիէֆէի ձերբա-
կալման յուրը որ Գերմանիայի կող-
մէն տարածուած էր, կը հերքուի
այժմ։

— Յունաստանի կառավարութիւ-
նը Բ. Դրան խիստ բողոք մը զրկեց
Յոյների հալածուելուն դէմ Թիւր-
քի մէջ։ Բ. Դրանը իր պատասխա-
նի մէջ կը ջանայ եղելութիւնները
ներկայացնել իբրեւ թեթեւ բաներ և
չափազանցուած լուրեր։ Այս պա-
տասխանը տխուր տպաւորութիւն
գործած է Յոյն ժողովրդին վրայ։

Ջրոյց կայ թէ յունական փոքրիկ
նաւատորմ մը գնացած է Վուրլաի
Ջմիռնի ջուրերը, Յոյներին եղան
հարստահարութիւններին դէմ իբրեւ
բողոքի ցոյց մը։

— Նաւերն այցելով քննութեան
ենթարկելու մասին յունական անդ-
լիական կառավարութիւններին միջև
բանակցութիւնները կերելի թէ պ.՝
հացուցիչ արդիւնքի մը յանդերձ
վրայ են։ Անգլիական կառավարու-
թիւնը յօժար կերելի մեղմացնելու իր
այցելութեան իրաւունքը, յոյն կա-
ռավարութիւնը խիստ միջոցներ
ձեռք առած լինելով արգիլելու հա-
մար մաքրախուսութիւնը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Բօն տը Շէրիւ. Ս. Ս. — ՍԼ-
ԴԵԼԷՆ. Գ. և Ա. — և այլն. Չէր
ուզած Բառքըքոյը սպառած է այժմ
մեզ մօտ։ Կը յուսանք քիչ օրէն
վերստանալ և զրկել Չէր։
Հարար. Դ. Գ. — Չէր անունով
բաժնորդագիր զրկուած չէ մեզ Շի-
րակօէն։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԻՔԵՐ

Գեորգ-Մետրոպ. Քրիստոսեան ԹԵԼԵ-
ՄՈՒՏԻՆ Ի ՀԱՅՍ ԴԵՐԵՔՈՐ ԼՈՒՍՈՒ-
ւորէն տալ. (Բնական ուսումնա-
սիրութիւն)։ Գին 1 ֆր. 25 (1.35)։

Գեորգ-Մետրոպ. ՈՒՐԱՐ ՏՈՒԿԱՎ
Հայաստանի նախորդիկները և իրենց
քաղաքակրթութիւնը (Բնական ու-
սումնասիրութիւն)։ 2,50 ֆր. (2.75)

Մ. Վարժապետեան. ՃԵՐԻԿՈՒԿ ՄԻ-
ՌԵԼԸ. Աւանդալէպ՝ հարկաւոր մօ-
նիկէն պատմուած։ Տ. Գ. Մ. արդուան-
կաղմուած) 2 ֆր. (2 ֆր. 25)։

Բակուրան. Կիպրոս կղզի (Ա. Պշ-
խարհագրական և պատմական տեսա-
թիւն)։ Բ. Հայ գաղթականութիւն) 1
ֆր. 25 (1.35)։

ՏԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԿԻ
Մ. ՓԱՐՓՈՒՆԻՍԻԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԻ.

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրապետի
Le Gérant : François CARRIÈRE.
Marseille. — Imprimerie du Midi